
YEŞİL YAKLAŞIMLAR VE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİN YÜKSELİŞİ: İŞLETMELER SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK RAPORLARINA NEDEN ÖNEM VERİYOR?

Yasemin HANCIOĞLU¹, İlker GÜLENÇER², Rabia Kübra TÜNEL³

Öz

Yeşil olmak işletmeler için rekabet avantajı yaratan önemli faktörlerden biridir. Bu kapsamda çalışmanın amacı, yeşil yaklaşım ve sürdürülebilirliğin önemini vurgulamak ve işletmeler tarafından sürdürülebilirlik raporları neden hazırlanır sorusunu cevaplamaktır. Çalışmanın amacına ulaşabilmesi adına BIST sürdürülebilirlik endeksinde yer alan belirli formatlara ve içeriklere uygun olarak sürdürülebilirlik raporu hazırlayan işletmelerden faydalanılmıştır. Sürdürülebilirlik raporlarında açıklanan bilgi düzeyleri ile işletmelerin finansal performansları arasındaki ortaya çıkan ilişki incelenmiştir. Bu amaçla BIST sürdürülebilirlik endeksinde yer alan işletmelerin son iki yılına ait verilerinden hareket edilerek sürdürülebilirlik bilgilendirme düzeyleri ve finansal performansları çeşitli değişkenler yoluyla ölçülmüştür. Çalışmada çok değişkenli regresyon analizi ve korelasyon analizi kullanılmıştır. Çok değişkenli regresyon analizi sonucunda, sürdürülebilirlik skoru ve brüt satışlar, toplam aktifler, PD/DD, aktif karlılığı değişkenleri arasında anlamlı bir ilişki bulunduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yeşil Yaklaşım, Sürdürülebilirlik, Sürdürülebilirlik Raporlaması
JEL Sınıflandırması: M41, Q56

GREEN APPROACHES AND THE RISE OF SUSTAINABILITY: WHY DOES ENTERPRISES GIVE IMPORTANCE TO SUSTAINABILITY REPORTS?

Abstract

Being green is one of the important factors that creates competitive advantage for businesses. The aim of this study in this context is to answer the question of why sustainability reports are prepared by businesses, emphasizing the importance of green approach and sustainability. In order to be able to access the purpose of the work, the businesses that prepared the sustainability report in the application part benefited from it. The relationship between the level of information disclosed in sustainability. For this purpose, the sustainability in formation levels and financial performance of the businesses listed in the BIST sustainability index are measured through various variables by taking into account the data of the last two years. Variable regression analysis and correlation analysis are used in the study. As a result of the multivariate regression analysis, there is a significant relationship between the sustainability score, gross sales, total assets, market to book value ratio and return on assets.

Keywords: Green Approach, Sustainability, Sustainability Reporting
Jel Classification: M41, Q56

¹Dr. Öğr. Üyesi, Ordu Üniversitesi, Ünye İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme, yaseminhancioglu@odu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-6337-1314>

²Arş. Gör., Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, İşletme, gulencer@ankara.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-4173-8808>

³Arş. Gör., Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, İşletme, rktufaner@ankara.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-0090-3114>

1.Giriş

Çevre koruma bilincinin artması ve sürdürülebilir kalkınma anlayışının benimsenmesi ile birlikte son yıllarda işletmelerin çevreyle ilgili düşüncelerinde önemli değişiklikler yaşanmaktadır. Bu kapsamda, kaynakların verimli kullanılması, çevre dostu ürün, tasarım ve paketleme, atıkların en az düzeye indirilmesi, geri dönüştürülmesi gibi konular ön plana çıkmaktadır. İşletmelerde yeşil yaklaşımın benimsenerek, sürdürülebilir hale getirilmesi özellikle üst yönetimin bu konudaki bilinç düzeyi ve duyarlılığına bağlıdır (Nemli, 2001:211). Bir işletmenin yeşil bir işletme olarak tanımlanabilmesindeki en önemli kavramlardan biri “sürdürülebilirlik” için çaba göstermesidir. Sürdürülebilirlik, işletmelerin kaynakları gelecek nesillerinde faydalanabileceği gibi verimli kullanması ve doğal dengenin korunmasına önem göstererek ekonomik faaliyetlerini gerçekleştirmesidir (Uçma Uysal ve Yazıcı, 2016: 21). Sürdürülebilirlik kavramının işletme düzeyinde tanımı ise geleneksel kısa vadeli değer maksimizasyonu kavramının evrilmesi sonucunda ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte günümüzde kurumsal sürdürülebilirlik, birçok işletmede giderek artan bir şekilde hem kurumsal bir değer yaratma hem de işletme stratejilerinin ayrılmaz bir parçası olmuştur (Signitzer ve Prexel, 2007:3).

Sadece ekonomik performans ölçütleri kullanarak kurumsal sürdürülebilirlik performanslarının ölçülmesi artık günümüzde yeterli görülmemekte ve paydaşlar sosyal ve çevresel açılardan da işletmelerin sorumlu bir yol izleyip izlemediği hususlarında bilgi sahibi olmayı istemektedirler (Ho ve Taylor, 2007:124). 2000’li yıllardan sonra işletmelerin çok sayıda çevresinin ortaya çıkması ve bilgi teknolojilerindeki gelişmeler sebebiyle çevresel ve sosyal verileri ölçebilmek ve açıklamak amacıyla yeni bir raporlama mekanizması geliştirilmesi ihtiyacı doğmuştur (Sridhar, 2011:91).

İşletmelerin sürdürülebilirlik raporları oluşturulurken belirli formatlara ve içeriklere uyması gerektiği düşünülmektedir ki burada temel amaç finansal tablolar gibi finansal olmayan bilgilerin de belirli bir standartta üretilmesini sağlamaktır. Bu amaçla GRI (Global Reporting Initiative-Küresel Raporlama Girişimi) çeşitli işletmeler ve organizasyonlar tarafından oluşturulmuş olan CERES (Çevresel Sorumluluk Bilinci Taşıyan Ekonomiler Koalisyonu) tarafından 1997 yılında kurulmuştur (Marimon, 2012:134). Sürdürülebilirlik raporlaması aracılığıyla finansal olmayan verilerin de işletmelerin paydaşları ile paylaşılması hedeflenmektedir ve böylece işletmelerin sahip olduğu finansal durum daha doğru bir şekilde ifade edilecektir. Böylece belirlenen göstergeler ve hedefler ile işletmelerin sosyal ve çevresel performansları ölçülebilecek ve bunların finansal tablolara etkisi ortaya konabilecektir (Elliot vd., 2011:840).

Ülkemizde de sürdürülebilirlik konusunda önemli çalışmalar yapılmaktadır. Bu amaçla BİST (Borsa İstanbul) Sürdürülebilirlik Endeksi oluşturulmuştur. Bu endekste Kasım 2014- Ekim 2015 aralığında 15 işletme mevcut olmakla birlikte Kasım 2017-Ekim 2018 döneminde işletme sayısı 44’e kadar ulaşmıştır. Endeks, kurumsal risklerini ve fırsatlarını etkin bir şekilde yönetebilecek işletmelere rekabet avantajı yaratmak, bu kapsamda işletmelere daha kolay sermaye çekebilmek ve farklı kreditorlerden daha uygun koşullarda finansman sağlamak amacıyla yeni yatırım yapılabilir ürünler oluşturabilen, yatırım yapılabilir bir endeks olması amacıyla kurulmuştur. Endeks, ayrıca işletmelerin kurumsal sürdürülebilirlik performanslarının hem yurtiçinde hem de uluslararası platformlarda karşılaştırma yapabilme imkânı yaratmaktadır (BİST, 2018). Sürdürülebilirlik kavramı ve raporlamasının evrilmesi ve gelişmesine karşılık, bu çalışma kapsamında ülkemizde kurulmuş olan sürdürülebilirlik endeksine girmeyi başarmış ve belirli formatlarda sürdürülebilirlik raporlarına ulaşılabilen 26 işletmenin sürdürülebilirlik raporlamalarındaki bilgilendirme düzeyleri ile finansal performansları arasındaki ilişki ölçülmeye çalışılmıştır.

2. İşletmeler ve Yeşil Yaklaşım

Dünya genelinde çevre sorunlarının ortaya çıkmasındaki hız, müşteriler, alıcılar, toplumlar ve hükümetleri daha fazla endişelendirmektedir. Örneğin hem yerel hem uluslararası müşteriler ve alıcılar tedarikçilerden çevre dostu ürünler üretmelerini istemektedirler. Çevre sorunları hakkında

artan toplumsal farkındalık, bu konunun işletmeler için daha kritik hale gelmesine neden olmuştur (Seman vd., 2012: 453).

Çevre sorunlarının 1990'lı yıllara kadar işletme düzeyinde yeterli önemi görmemesinin temel nedenlerinden birisi, işletme literatüründeki çevre kavramının; rakipler, müşteriler, çalışanlar, tedarikçiler, hükümet vb. unsurlardan oluşup "doğa"nın bir unsur olarak bu kavrama dâhil edilmemesidir (Nemli, 2001:212). 2000'li yıllardan itibaren, işletmeler ve doğal çevre ile ilgili araştırmacılar, işletmelerin neden çevre ile ilgili sorunlara tepki verdiklerini araştırmaktadır. Bazı işletmelerin neden ekolojik olarak tepki verici uygulamaları benimsediği, bazılarının ise mevcut mevzuata bile uymadığı incelenmiştir. Kurumsal ekolojik tepki verme nedenlerini anlamak iki nedenden ötürü kritik öneme sahiptir. İlk olarak bunu anlamak kuramcılarının ekolojik temelli davranışları öngörmesine yardımcı olabilir. İkincisi, bunu anlamak gönüllü önlemlerin, pazar değerlerinin, komuta ve kontrol mekanizmalarının görece etkililiğini belirlemede araştırmacılar, yöneticiler ve politika yapıcılara imkân sağlama, ekolojik olarak sürdürülebilir organizasyonları destekleyen mekanizmaların ortaya çıkmasını sağlayabilir (Bansal ve Roth, 2000: 717).

Çevrenin korunması ve bununla birlikte sürdürülebilirlik konusuna dikkat çeken bir kavram olarak karşımıza "yeşil" kavramı çıkmaktadır. Günümüzde sıklıkla kullanılan ve işletme literatüründe varlığını hissettiren bu kavram, su, hava, toprak kirliliğinin yaratmış olduğu tehlikeler, sera gazı etkisi ve küresel ısınmayla ilgili anlayışı ifade eden evrensel bir terimdir (Entrepreneur Press ve Mintzer, 2009: 3). Yeşil organizasyon, çevreye duyarlı, kaynakların iyi organize edildiği ve sosyal sorumluluk sahibi işletme olarak tanımlanmaktadır (Rani ve Mishra, 2014:3634).

İşletmeler varlıklarını sürdürebilmek, rekabet edebilmek, verimlilik ve karlılıklarını artırabilmek için yürüttükleri faaliyetleriyle, hem çevreyi olumlu ya da olumsuz yönde etkileme hem de çevreden etkilenme potansiyeline sahiptirler (Akatay ve Aslan, 2008:314). Bu etkileşim düzeyi her işletme için farklı boyutlardadır. Ama kümülatif etki ele alındığında, doğal kaynaklar ve çevresel bozulma açısından dünyanın sınırlarına yaklaştığı düşüncesi önemli ve öncelikli bir konu haline gelmiştir.

Tüketicilerin çevre konusunda artan bilinç düzeyi ve işletmelerin çevre konusuna daha fazla önem göstermeleri "yeşil işletmecilik" veya "çevreye duyarlı işletmecilik" olarak adlandırılan yeni bir kavram ortaya çıkarmıştır (Ay ve Ecevit, 2005:240). Yeşil işletmecilik "ekolojik dengeye en az zarar verecek, hatta bu zararı tamamen ortadan kaldıracak alternatifler üzerine odaklanmak, tedarikçilerini bu zihniyetle seçmek, yeşil ürün veya hizmeti bir pazarlama stratejisi olmaktan öteye götürmek ve yeşil yaşam kalitesinin yaratıcısı olmak" şeklinde tanımlanmaktadır (Özkaya, 2010: 350).

Ekoloji ve çevreyi tehdit eden sorunların azaltılması ya da ortadan kaldırılması zorunluluğu, bu durumun ancak yeni ve geniş bakış açısıyla ele alınması ile mümkündür. Yeni ve geniş bakış açısı da çevre ve kalkınmada sürdürülebilirlik kavramını ortaya çıkarmıştır (Özmehmet, 2008: 1854). Sürdürülebilir kalkınma için yeşil yönetim kavramı, gelecek nesillerin gelişebilmesinde refah yaratılması için endüstriyel büyüme ile doğal çevrenin korunması arasındaki dengenin önemini açıklamaya çalışmaktadır (Hosain ve Rahman, 2016:54)

Yeşil unsurlara odaklanan işletmeler, tüm faaliyetlerinde sürdürülebilirlik stratejilerine yer vermeye başlamışlardır. Yeşil yaklaşımı benimseyen anlayış, bir işletmede üst yönetimden alt yönetim kademelerinde çalışanlara kadar herkesin iş yapma biçiminde radikal değişimleri beraberinde getirmektedir (Özkaya, 2010:249). Bu değişimlerin arkasındaki en önemli kavram ise sürdürülebilirliktir. Sürdürülebilirliği sağlamak için "3-R" den söz edilebilir. Bunlar; azaltmak (Reducing), yeniden kullanmak (Reusing) ve geri dönüşümdür (Recycling). Bugün gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler ele alındığında "3-R" yaklaşımının yaygın olarak kabul gördüğü görülmektedir. Bu yaklaşım ile yanlış uygulamaları engelleyerek çevreye verilen zararın minimuma indirgenmesi amaçlanmaktadır (Özkaya, 2010:250).

3. Sürdürülebilirlik ve Yeşil Yaklaşım Arasındaki İlişki

Günümüzde yeşil yaklaşım ve sürdürülebilirlik kavramının birbirini etkilediği, bütünlediği, işletmelerin rekabet edilebilirliklerini artırdığı öne sürülebilir. Sürdürülebilirlik kavramının özünde yatan anlam, süreklilik arz etme, sürekli olma gibi durumlarla ifade edilebilir. Sürdürülebilirlik kavramı, yukarıda tanımlanan anlamlarının yanında beklentiye bağlı olarak dışsal bir faktöre bağımlılığı da ifade edebilir. Bununla beraber sürdürülebilirlik kavramının, doğal kaynakların tüketimi, çevre, doğaya terk edilen atıklar, ekonomi, hava kirliliği, kalkınma gibi benzer konularla alakalı olarak kullanıldığı zaman daha anlamlı olduğu da ifade edilebilir (Akgül, 2010:134-135).

İnsanların refah seviyelerinin yükseltilmesi sürekli olacaksa çevrelerinin ve doğal kaynakların da sürekliliğinin sağlanması gerekli hale gelmektedir. Bu konu kapsamında çevrenin sürdürülebilirliği ön plana çıkmaktadır. Bu tabir de doğal kaynakların sürekliliğinin sağlanması manasına gelmektedir (Kaypak, 2011: 26).Çevre ile çevresel sürdürülebilirliği etkileyen 3 önemli unsur vardır. Bu unsurlar; kentleşme, hızlı nüfus artışı ve sanayileşmedir. Nüfusun hızlı bir şekilde artması 18. yüzyılın başlarında başlamış olup beraberinde çevresel problemleri getirmiştir. Teknolojinin hızlı bir şekilde gelişmesi de doğal kaynakların kullanımını artırmıştır. Daha önceleri bedava ve sınırsız kabul edilmiş olan tabiat, çağdaşlaşmış toplumlarda üretim faaliyetlerinin artması ile birlikte kısıtlı bir sermaye haline gelmiştir (Toros vd., 1997:38).

Kentleşme, hızlı nüfus artışı ve sanayileşme ile birlikte artmış olan çevre problemleri, bu çevresel problemlerin çözümünün bulunmasında insanlığı beraber hareket etmeye ve beraber düşünmeye zorlamıştır. Doğal çevrenin sağlamış olduğu doğal kaynakların sınırsız olmasına inanılmış olması ve bu kaynakların hoyrat bir şekilde kullanılması, sanayileşmenin artmasıyla birlikte bu doğal kaynakların bitme noktasına kadar gelmesi ve doğal çevrenin kirliliğinin artmasına sebebiyet vermiştir. Çevre kirliliğinin artışı ekosistemi ve insanları etkilemiş ve bu durum sosyal tepkilerin doğmasına neden olmuştur. Bilhassa 1970’li yıllardan itibaren çevre kirliliğinin artması var olan ekonomik kalkınma stratejilerinin revize edilmesinin ve çevreye daha duyarlı olan ekonomik kalkınma stratejilerinin oluşturulmasının önünü açmıştır. Stockholm’de (1972) düzenlenen konferans sonrasında, “5 Haziran Dünya Çevre Günü” olarak kabul edilmiş, çevre ile ilgili olarak daha önceden bu yana uygulanan “teпки ve tedavi” politikası yerini “tahmin ve önleme” politikasına bırakmıştır (Masca, 2009:198).

İşletmelerin desteği olmadan, toplumun sürdürülebilir ekonomik kalkınmayı başaramayacak olmasının nedeni, bu işletmelerin, ekonominin bütün üretken kaynaklarını çok iyi temsil ediyor olmasıdır. Bundan dolayı özel işletmelerin yalnızca hizmet ve mamul üretmesini değil aynı anda da yapmış oldukları faaliyetler nedeniyle, sebebiyet verdikleri farklı sosyal ve çevresel sorunları azaltabilmek için çaba sarf etmeleri lazımdır (Hahn ve Scheermesser, 2006:151).

Çevre ile alakalı olarak dünya çapında atılan en önemli adım 1972 yılında yayımlanan Stockholm Bildirgesi’dir. BM’nin çevreye olan duyarlılığını aksettiren büyük bir gelişmedir. Bu önemli gelişmeyi daha önemli bir adım olarak Brundlant Raporu (1987) diğer adıyla “Ortak Geleceğimiz” izlemiştir. Sürdürülebilir ekonomik kalkınma fikrine temel olarak yer vermiş ve daha önemli olan bu rapor, yeşil ekonomi için resmen bir anayasa niteliğindedir (Aksu, 2011:13). Rio Konferansı’nda (1992) ise işletmelerin ekonomik faaliyetlerini sürdürürken çevrenin yani yeşilin ihmal edilemeyeceğinin saptanması konusunda uluslararası düzeyde 5 önemli temel belge yayımlanmıştır. Bu belgeler; Rio Bildirisi, Ormanların Varlığının Korunmasına Dair Bildiri,Gündem21, Biyolojik Çeşitliliğin Korunması Sözleşmesi, İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesidir (Aksu, 2011:15).

Yapılmış olan bütün çalışmalar ve gayretlere karşın sera gazı ve karbondioksit emisyon oranlarında önemli azalışın olmaması neticesinde 1997 yılında imzalanmış olan “Kyoto Protokolü” ve 2000 yılında BM tarafından gerçekleştirilmiş olan Binyıl Zirvesi çevresel yani yeşil sürdürülebilirliğin uygulanabilmesi için amaçları saptayan yapı taşları olmuştur. Kyoto Protokolü’nde kısaca; atmosfere yayılmış olan sera gazı yayılımının kısa zamanda azaltılması, çevresine duyarlı olan doğal enerji fonlarının kullanımının artırılması, daha az yakıt tüketimi

yapanlardan ve daha az karbon üretimi yapanlardan fazla vergi alınmamasının sağlanabilmesi hedeflenmektedir (Tıraş, 2014: 68).

Birleşmiş Milletler' in çevre ile alakalı global düzenlemelerinin tarihsel gelişimi kısaca bu şekilde özetlenmiş olsa da, çevre hususunda en önemli yankılanmanın Brundlant Raporu'yla gerçekleşmiş olduğunu ifade etmek yanlış olmayacaktır.

Günümüze kadar Birleşmiş Milletler öncülüğünde sürdürülebilirliğe yönelik yapılmış olan bütün çalışmalarda sürdürülebilir ekonomik kalkınma ve çevreyi korumanın beraberliği anlatılmaktadır. Bu beraberliği sağlamanın da global işbirliği ve katılımdan geçtiğinin altı çizilmektedir. Bu yapılan çalışmaların liderliğini ise Birleşmiş Milletler öncülüğünde gelişmiş ülkeler yürütmektedirler. Gelişmekte olan ülkeler ve az gelişmiş ülkeler ise sürdürülebilir ekonomik kalkınma kavramını kendilerinin gelişmeleri önünde gelişmiş ülkeler tarafından koyulan bir engel olarak görmektedirler. Ekonomik kalkınmanın gerçekleşmesi için üretim yapılırken bu durum atık problemini beraberinde getirecektir. Çevresel atıklar ve ekonomik kalkınma beraber incelendiğinde ise bir ikilemin olduğu aşikârdır (Alagöz, 2007: 10).

Eğer bir ülke gelişmiş olan bir ülkeyse, o ülkenin vatandaşları çevreye zarar veren mal ve hizmetleri talep etmeme eğilimi içerisine girerler. Çevresel gelişime katkı sağlayan ve çevreyi kirletmemeye özen gösteren sektörlerde faaliyet gösteren işletmeler gelirden daha yüksek oranda pay alırlar. Böylelikle ulusal düzeyde kirliliğe sebep olan işletmeler ya üretimlerine başka ülkelerde devam ederler ya da kapanırlar (Alagöz, 2007:6). Bu durumda göstermektedir ki, sürdürülebilirlik geliştirmekte olan ve az gelişmiş ülkelerin gelişmeleri yönünde bir engel olmamakla birlikte, onların sürdürülebilir ve dengeli bir düzeyde ekonomik kalkınmaları için bir motivasyon kaynağıdır. Birleşmiş Milletler liderliğinde ekonomik kalkınma ve çevreyle alakalı yapılmış olan tüm toplantılar, ekonomik kalkınma ve çevre ahenginin sağlanması amacıyla küresel, bölgesel ve yöresel anlamda işbirliğinin oluşturulması ve o toplumun tüm kesimlerinin katılımının zorunlu olması gerektiğini vurgulamaktadır (Tıraş, 2014: 68).

4. Sürdürülebilirlik Raporlamasının Önemi

Sürdürülebilirlik kavramı işletme düzeyinde geleneksel kısa vadeli değer maksimizasyonu kavramının evrilmesi sonucunda ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte günümüzde kurumsal sürdürülebilirlik, birçok işletmede giderek artan bir şekilde hem kurumsal bir değer yaratma, hem de işletme stratejilerinin ayrılmaz bir parçası olmuştur (Signitzer ve Prexel, 2007:3). Bütün bu ihtiyaçlara paralel olarak sürdürülebilirlik raporlaması 1970'li yıllarda daha çok deneysel ve parasal amaçlarla kullanılmış, 1980'li yıllarda kamuoyunun gündeminden düşmüş ve 1990'lı yıllara kadar hakkında olumsuz bir bakış açısı ortaya çıkmıştır. 1990'lı yılların ortalarından itibaren yeniden önemli hale gelensürdürülebilirlik raporlaması kavramı, 2000'li yıllar ile sosyal ve çevresel sorumluluğun ve muhasebesinin daha da önemli hale gelmesi, hem de hukuki açıdan değer taşınması sebebiyle artık siyasi heveslere ve şirketlerin gönüllü hareketlerine bırakılmayacak derecede önemli bir hale gelmiştir (Gray, 2001:9). 2000'li yıllardan sonra işletmelerin çok sayıda çevresinin ortaya çıkması ve bilgi teknolojilerindeki gelişmeler sebebiyle çevresel ve sosyal verileri ölçebilmek ve açıklamak amacıyla bir raporlama mekanizması geliştirilmesi ihtiyacı doğmuştur (Sridhar, 2011:91). İlk olarak Elkington bir organizasyonun yıllık raporlarının sadece ekonomik faaliyetler değil aynı zamanda ekonomik, sosyal ve çevresel faaliyetlerle ilgili olarak eşit derecede vurgulanması ve eşit derecede güvenilir olması gerektiğini belirtmiştir (Gray, 2006:805). Değişen performansları değerlendirebilmek ve raporlayabilmek amacıyla çeşitli araçlar geliştirilmiştir. Bu araçlar nitel, nicel ve ekonomik verilerden bilgiler sağlayarak işletme ile paydaşlar arasında etkileşim sağlamaktadır. Bununla birlikte bazen bu çoklu yaklaşımlar, karmaşıklık ve net bir referans çerçeve oluşturulmaması sebebiyle işletmeler ile paydaşları arasında istenmeyen etkilerde oluşturabilmektedir (Perrini ve Tencati, 2006:299).

İşletmelerin sürdürülebilirlik raporları oluşturulurken belirli formatlara ve içeriklere uyması gerektiği düşünülmektedir ki burada temel amaç finansal tablolar gibi finansal olmayan bilgilerinde

belirli bir standartta üretilmesini sağlamaktır. Bu amaçla GRI (Global Reporting Initiative-Küresel Raporlama Girişimi) çeşitli işletmeler ve organizasyonlar tarafından oluşturulmuş olan CERES (Çevresel Sorumluluk Bilinci Taşıyan Ekonomiler Koalisyonu) tarafından 1997 yılında kurulmuştur. İşletmelerin ekonomik sosyal ve çevresel performansları hakkında raporlama yapmaları için küresel olarak geçerli kurallar geliştirme misyonuyla oluşturulmuştur. Merkezi Amsterdam'da bulunan ve kar amacı gütmeyen sosyal bir organizasyondur (Marimon, 2012:134). Sürdürülebilirlik raporlaması aracılığıyla finansal olmayan verilerin de işletmelerin paydaşları ile paylaşılması hedeflenmektedir ve böylece işletmelerin sahip olduğu finansal durum daha doğru bir şekilde ifade edilecektir. Böylece belirlenen göstergeler ve hedefler ile işletmelerin sosyal ve çevresel performansları ölçülebilecek ve finansal tablolara etkisi ortaya konabilecektir (Elliot vd., 2011:840). Birçok ülkede yapılan araştırmalarda GRI standartlarının işletmelerin kurumsal alanda görünürlüğünü ve kontrolünü artırmak için potansiyel bir araç olarak görüldüğü ifade edilmektedir. Yönetim, çalışanlar ve paydaşlar işletme içerisinde yapılanları görebilmekte ve bu raporlar ile sağlanan şeffaflık hem işletme ve toplum arasındaki hem de çalışanlar ile yönetim arasındaki mesafeyi kısaltmaktadır (Hedberg ve Malmborg, 2003:162).

Finansal olmayan raporlamalar ile işletmelerin bugünkü ve gelecekte değeri ile ilgili daha doğru bilgiler sağlanmaktadır. Böylece belirli zaman aralığında işletmelerin piyasa değerleri gerçeklere dayalı olacak ve bununla birlikte suni fiyat hareketleri azalacaktır. Gelecekte işletmelerin finansal performansını öngören unsurlar oldukça önemlidir. Bu öngörü sağlayan unsurlar hangileridir? En son yapılan çalışmalar bu unsurları maddi olmayan varlıklar arasında tanımlamaktadır. Özellikle müşteri değeri (müşteri kalitesi ve büyüklüğü), insan kaynakları sermayesi, marka varlıkları, sosyal sorumluluklar vb. gibi göstergeler hâkim olacaktır. Eğer bu unsurlar finansal performansın makul, istikrarlı, güçlü bir öngörücüsü ise bunlara değer sürücülerini denilmektedir. Finansal olmayan raporlamalarda bu değer sürücülerinin bilgilerini doğru bir şekilde ölçebilmeyi ve açıklamayı amaçlamaktadır. Bunlar işletme faaliyetleriyle ilgili ve ayrıca muhasebe standartlarıyla uyumlu olmalıdır (Kristensen ve Westlund, 2003:163).

İşletme faaliyetlerine konu olan parasal işlemleri raporlayan finansal muhasebe, artık günümüz raporlamalarından yaratılan faydaların oluşturulmasında eksik kalmaktadır. Bu nedenle son yıllarda geleneksel muhasebe sistemlerine ciddi eleştiriler yöneltilmektedir. İşletme varlıklarının farklı şekillerde değerlerinin ölçülmesi ve muhasebede temel ölçü biriminin para olması sebebiyle sosyal ve çevresel yönler açısından finansal raporlamanın temel amaçlarından biri olan karşılaştırılabilir bilgiler üretilmemektedir. Paranın ön planda tutulması sebebiyle işletme gelecekteki risk ve fırsatları tam olarak öngörememekte kritik çevresel ve kurumsal faaliyetleri değerlendirememektedir. Bu durum geleneksel yaklaşımların özellikle çevresel ve sosyal etkileri tam olarak algılayamadığı için eleştirilmektedir (Schaltegger ve Burrit, 2010:376). Bütün bu gelişmeler artık yeni sürdürülebilir muhasebe sistemlerine de ihtiyaç duyulmasını gerektirmektedir (Perrini ve Tencati, 2006:297). Geleneksel finansal muhasebe tabanlı bilgi sistemleri yatırımcılara ve işletme yöneticilerine finansal olmayan varlıkların ekonomi üzerinde ki etkileri açısından fikir sunamama konusunda oldukça genel bir kabule yol açmıştır (Kristensen ve Westlund, 2002:164). Bu noksanlıkların giderilmesi ve işletmelerin gerçekleştirmiş olduğu faaliyetlerinin sadece finansal açıdan değil finansal olmayan (sosyal ve çevresel) etkilerinin raporlanmasının tanımlanması için sürdürülebilirlik muhasebesi ve raporlaması gündeme gelmiştir (Ho ve Taylor, 2007:124)

Finansal olmayan verilerin sürdürülebilirliği işletmedeki tüm paydaşların (müşteriler, yöneticiler, çalışanlar, analistler, yatırımcılar, vb.) nasıl kabul edileceğine bağlıdır. Bu da bilginin de kalitesine bağlı olarak, muhasebecilerin bilgi üretme sürecini doğru bir şekilde belirleyebilmesi ve çalışmasını sağlayabilmelidir. Şirketler ilk önce işletme modeli¹ kapsamında finansal olmayan değer sürücülerini tanımlamalı ve yönetim için doğru ve anlamlı bilgiyi yakalayabilmek amacıyla doğru

¹İşletme modeli, Şirketlerin ürünlerini ve hizmetlerini oluşturabilmek ve ilgili taraflara dağıtabilmek amacıyla kaynak girdilerini nasıl kullandığı ve işlenen girdilerle nasıl değer yaratıldığını tanımlamaktadır. İşletme modeli kavramı bu süreci ve sistemini açıklar. İşletme modeli, müşteriler ile diğer kilit taraflar için şirket sahiplerince beklenen değeri oluşturmaktadır (ICAEW, 2013).

ölçüm metotları ve sistemleri tanımlamalıdır. Genel bir ilke olarak finansal olmayan verilerin doğru bilgi seçimini içerdiği ve sağlanan verilerin makul düzeyde güvenilirliği doğrulanmalıdır. Bu gereklilikler yeterince yerine getirilmezse, sürdürülebilirlik raporlamasının gelecekte işletmelere sağlayacağı faydalar tartışma konusu olabilir (Kristensen ve Westlund, 2002:168).

Geleneksel finansal raporlama öncelikle karlılık ve diğer finansal performans oranlarına odaklanmakla birlikte sürdürülebilirlik raporlaması ile müşteriler, çalışanlar, pay sahipleri, hükümetler ve genel olarak tüm toplum ile kurumsal ekonomik etkileşimlerini kapsamlı bir şekilde sunabilmektedir. Ekonomik etkileşimlerin kapsamı ve işletmelerin menfaat sahipleri üzerindeki etkileri geleneksel finansal raporlamanın ötesine geçerek finansal olmayan varlıkların ölçülmesi ve raporlanmasıyla daha fazla ağırlık kazanmakta ve faaliyetlerin finansal ve finansal olmayan etkileri izlenmekte ve bu etkilerin iyi bir şekilde analiz edilerek bilgi üretilmesiyle bir değeryaratılmaktadır (Ho ve Taylor, 2007:125).

5. Sürdürülebilirlik ve Finansal Performans Arasındaki İlişki

Literatürde sürdürülebilirlik ve finansal performans arasındaki ilişki pek çok araştırmada incelenmiştir (Düzer ve Önce, 2018; Madorran ve Garcia, 2016; Özçelik vd., 2014; Khasharmeh ve Desoky, 2013; Ameer ve Othman, 2012; Rouf, 2011; Belu, 2009; Peters ve Mullen, 2007; Lopez vd., 2007; Allouche ve Laroche, 2005; Ullmann, 1985; Alexander ve Buchholz, 1978; Friedman, 1970). Literatürdeki bu çalışmalardan önemli görülenler aşağıda incelenmiştir.

Düzer ve Önce'nin (2018) çalışmasında açıklanan sürdürülebilirlik bilgi düzeyinin işletmelerin finansal performansı üzerindeki etkisi incelenmiştir. Çalışmada GRI raporlama ilkelerine göre rapor hazırlayan ve BİST'te işlem gören halka açık 30 işletmenin 2008-2014 yılları verileri kullanılarak panel veri analizi yöntemi uygulanmıştır. Analiz sonucunda, çevresel performansa ilişkin açıklanan bilgi düzeyinin aktif karlılığı ve özkaynak karlılığı, sosyal performansa ilişkin açıklanan bilgi düzeyinin de aktif karlılığı üzerinde pozitif etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir.

Madorran ve Garcia'nın (2016) çalışmasında kurumsal sosyal sorumluluk ile işletmelerin finansal performansı arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışmada IBEX 35 borsa endeksinde işlem gören İspanyol işletmelerinin 2003-2010 yılları arasındaki verileri kullanılarak panel veri analizi uygulanmıştır. 2003'ten 2010'a kadar olan dönem analiz edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda elde edilen bulgular, kurumsal sosyal sorumluluk ile özkaynak kârlılığı ve aktif kârlılığı arasında anlamlı bir ilişki olmadığını göstermektedir.

Özçelik vd. (2014), Borsa İstanbul'da BİST 100 endeksinde yer alan şirketlerin 2010 ve 2012 yıllarındaki verilerini esas alarak kurumsal sosyal sorumluluk bilgilendirme ile finansal performans arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Bu ilişki diğer çalışmalardan farklı olarak kurumsal sosyal sorumluluk bilgilendirmesi raporlarını hazırlayan işletmeler açısından değerlendirilmiştir. Bu raporları hazırlayan işletmeleri 1 diğerlerini 0 olarak kabul etmişlerdir. Lojistik regresyon yöntemi kullanmışlardır. Kurumsal sosyal sorumluluğu bağımlı değişken olarak almışlar finansal performans ölçüleri, firma büyüklüğü, firma riski ve sahiplik yapısını ise bağımsız değişkenler olarak kabul etmişlerdir. Şirketlerin büyüklükleri ile kurumsal sosyal sorumluluk bilgilendirmesi arasında anlamlı bir ilişki olduğunu tespit etmişlerdir.

Khasharmeh ve Desoky (2013) yaptıkları çalışmada Körfez İşbirliği Konseyine üye altı ülkedeki borsalarda işlem gören 163 işletmenin yıllık finansal raporları ile 4 bölüm ve 47 maddeden oluşan kurumsal sosyal sorumluluk bilgilendirmesi skorları arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Özkaynak karlılıkları ve işletme tipleri ile ilgili önemli sonuçlar elde etmişlerdir. Özkaynak karlılığı ile endeks skorları ile pozitif yönde bir ilişki bulmuşlardır. İşletme tipi ile (endüstriyel olan ve endüstriyel olmayan) endeks skorları arasında negatif ve anlamlı bir ilişki bulmuşlardır. Mann-Whitney testi sonucunda, işletme tipinin toplam skorlardan ve çevresel skorlar bölümünden etkilendiği belirlenmiştir. İşletme büyüklüğü ve işletme riskliliği endeks skorlarını açıklamasına katkıda bulunduğunu belirtmişlerdir.

Ameer ve Othman'ın (2012) çalışmasındaki temel hipotez, üstün sürdürülebilir uygulamalar kapsamında sorumluluk kümesi içinde yer alan işletmeler, sürdürülebilirlik uygulamalarını benimsemeyen işletmelere göre daha yüksek finansal performansla sahip olmasıdır. Çalışmada, 2008 yılında gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerdeki 3000 işletmenin arasından seçilen en büyük 100 sürdürülebilir küresel işletmeye yer verilmiştir. 2006-2010 dönemindeki kontrol şirketlerine kıyasla, örnek şirketlerin bazı faaliyet sektörlerindeki faaliyetlerden elde ettikleri nakit akışları, satış artışı, aktif kârlılığı, vergi öncesi kar açısından daha yüksek değerler elde ettiği tespit edilmiştir. Bununla birlikte elde edilen bulgular, sürdürülebilir işletmelerin finansal performansının arttığı göstermektedir.

Rouf (2011) çalışmasında yapılan regresyon analizi sonucunda, kurumsal sosyal sorumluluk bilgilendirilmesi endeks skorlarının işletmelerin büyüklüğünden (toplam varlıklar, toplam satışlar) etkilenmediği görülmektedir. Yönetim kurulu liderlik yapısı, yönetim kurulu denetim komitesi ve özkaynak kârlılığı değişkenlerinin ise işletmelerin kurumsal sosyal sorumluluk bilgilendirilmesi endeks skorları ile pozitif ilişkili olduğu görülmektedir.

Belu (2009) çalışmasında sürdürülebilirlik skorlarını çıktı ve finansal performans göstergelerini girdi olarak kullanarak Veri Zarflama Analizi yöntemiyle finansal sonuçlarla ilgili olan sosyal ve çevresel başarılarla dayalı olarak halka açık kurumlar sıralanmıştır. Hesaplanan VZA göstergeleri, işletmelerin sürdürülebilir uygulamalara olan bağlılığının bir ölçüsüdür. Başlıca bulgular birçok işletmenin kendi sektörlerindeki en iyi uygulamaların altında konumlandığını göstermektedir. Kamu tarafından daha az incelenen sanayi sektörlerinin sürdürülebilir uygulamalar açısından daha az rekabetçi olduğu tespit edilmiştir.

Allouche ve Laroche'nin (2005) çalışmasında kurumsal sosyal performans ile kurumsal finansal performans arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışmada meta analizi yapılmış ve bu bağlamda 82 adet çalışmanın 373 gözlemi kullanılarak çok değişkenli regresyon analizi yöntemi uygulanmıştır. Analiz sonucunda, kurumsal sosyal performans ile satışların kârlılığı ve özkaynak kârlılığı üzerinde olumlu bir etki olduğu tespit edilmiştir.

Literatüre bakıldığında, sürdürülebilirlik performansı ile finansal performans arasında pozitif (Düzer ve Önce, 2018; Özçelik vd., 2014; Khasharmeh ve Desoky, 2013; Ameer ve Othman, 2012; Rouf, 2011; Belu, 2009; Peters ve Mullen, 2007; Allouche ve Laroche, 2005) ve negatif (Lopez vd., 2007; Friedman, 1970) ilişki bulan çalışmalar olduğu gibi, anlamlı ilişki bulamayan (Madorran ve Garcia, 2016; Ullmann, 1985; Alexander ve Buchholz, 1978) çalışmaların da var olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda çalışmanın hipotezleri aşağıdaki gibi oluşturulmuştur.

H₁: İşletmelerin sürdürülebilirlik performans göstergelerine yönelik açıkladıkları bilgi düzeyinin işletmelerin finansal performans göstergeleri üzerinde pozitif etkisi vardır.

H_{1a}: İşletmelerin sürdürülebilirlik performans göstergelerine yönelik açıkladıkları bilgi düzeyinin işletmelerin aktif kârlılığı üzerinde pozitif etkisi vardır.

H_{1b}: İşletmelerin sürdürülebilirlik performans göstergelerine yönelik açıkladıkları bilgi düzeyinin işletmelerin toplam aktifleri üzerinde pozitif etkisi vardır.

H_{1c}: İşletmelerin sürdürülebilirlik performans göstergelerine yönelik açıkladıkları bilgi düzeyinin işletmelerin özkaynak kârlılığı üzerinde pozitif etkisi vardır.

H_{1d}: İşletmelerin sürdürülebilirlik performans göstergelerine yönelik açıkladıkları bilgi düzeyinin işletmelerin brüt satışları üzerinde pozitif etkisi vardır.

H_{1e}: İşletmelerin sürdürülebilirlik performans göstergelerine yönelik açıkladıkları bilgi düzeyinin işletmelerin PD/DD üzerinde pozitif etkisi vardır.

H_{1f}: İşletmelerin sürdürülebilirlik performans göstergelerine yönelik açıkladıkları bilgi düzeyinin işletmelerin F/K oranı üzerinde pozitif etkisi vardır.

H₂: İşletmelerin finansal performans göstergelerinin işletmelerin sürdürülebilirlik performans göstergeleri üzerinde pozitif etkisi vardır.

6. Araştırmanın Tasarımı

6.1. Veri ve Yöntem

Sürdürülebilirlik kavramı ve raporlamasının artan bu önemine karşılık bu çalışma kapsamında ülkemizde kurulmuş olan sürdürülebilirlik endeksine girmeyi başarmış işletmelerin, sürdürülebilirlik raporlamalarındaki bilgilendirme düzeyleri ile finansal performansları arasındaki ilişki ölçülmeye çalışılmıştır. Rouf (2011)'un çalışmasındaki 5 bölüm (çevresel bilgi, çalışanlarla ilgili bilgiler, toplum ve diğerleri, enerji, ürünler) ve 39 maddeden oluşan kurumsal sosyal sorumluluk bilgilendirmesi skorları ile işletmelerin finansal performanslarını ölçen bazı değişkenler (brüt satışlar, toplam aktifler, kaldıraç oranı, piyasa değeri/defter değeri, aktif karlılığı, özkaynak karlılığı, fiyat kazanç oranı) arasındaki ilişki incelenmiştir.

Verilerin analizinde SPSS 18.0 istatistik programından yararlanılmıştır. Sürdürülebilirlik raporları açıklama endeksi skorları, incelenen işletmelerin resmi internet sitelerinden ulaşılan sürdürülebilirlik raporlarından elde edilmiştir. Bu değişken sürdürülebilirlik skorları şekilde adlandırılmıştır. Finansal performans oranları ise Finnet Mali Analiz programından elde edilmiştir. Kullanılan değişkenlerin 2015-2016 dönemine ait verilerinin ortalaması analizde kullanılmıştır. Bu endeks kapsamında yer alan işletmelerin son 2 yıllık verilerden hareketle sürdürülebilirlik bilgilendirme düzeyleri, Rouf (2011) tarafından hazırlanan sürdürülebilirlik raporları açıklama endeksi tarafından (çevresel bilgi, çalışanlarla ilgili bilgiler, toplum ve diğerleri, enerji, ürünler), finansal performansları ise firma karlılığını temsilen aktif karlılık oranları, firma riskliliğini temsilen kaldıraç oranları ve firma büyüklüğünü temsilen satış miktarları ile ölçülmüş ve çok değişkenli regresyon ile korelasyon yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir.

6.2. Bulgular ve Tartışma

Çalışmada kullanılan değişkenler arasında ilişkinin olup olmadığını, eğer bir ilişki varsa bu ilişkinin yönünü ve gücünü belirlemek amacıyla korelasyon analizi yapılmıştır.

Tablo 1: Korelasyon Analiz Sonuçları

	1	2	3	4	5	6	7	8
1-Sürdürülebilirlik Skoru	1	-,013	,653	,279	,209	,166	,328	,315
2- Kaldıraç Oranı		1	,464*	,205	,016	-,576**	-,364	,239
3- PP/DD			1	-,198	-,149	-,109	-,410*	,536**
4- Toplam Aktifler				1	,314	-,135	,097	-,216
5- Brüt Satışlar					1	-,064	,034	-,210
6-Aktif Karlılığı						1	,646**	-,141
7-Özkaynak Karlılığı							1	,126
8-Fiyat/Kazanç Oranı								1

*p<0,05; **p<0.01

Tablo 1'e bakıldığında, kaldıraç oranı ve PD/DD değişkenleri arasında ($r=,464$, $p<,05$) pozitif yönlü ve orta düzeyde, kaldıraç oranı ve aktif karlılığı değişkenleri arasında ($r=-,576$, $p<,01$) negatif yönlü ve orta düzeyde, PD/DD ve öz kaynak karlılığı değişkenleri arasında ($r=-,410$, $p<,05$) negatif yönlü ve orta düzeyde, PD/DD ve F/K oranı değişkenleri arasında ($r=,536$, $p<,01$) pozitif yönlü ve orta düzeyde, aktif karlılığı ve öz kaynak karlılığı değişkenleri arasında ($r=,646$, $p<,01$) pozitif yönlü ve orta düzeyde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

İşletmelerin sürdürülebilirlik performans göstergelerine yönelik açıkladıkları bilgi düzeyinin işletmelerin finansal performans göstergeleri üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla aşağıdaki modeller oluşturularak çok değişkenli regresyon analizi yapılmıştır.

$$\text{Brüt satışlar}=\alpha_0+\beta_1(\text{çevre})+\beta_2(\text{çalışan})+\beta_3(\text{toplum})+\beta_4(\text{enerji})+\beta_5(\text{ürün})+\varepsilon \quad (1)$$

$$\text{Toplam aktifler}=\alpha_0+\beta_1(\text{çevre})+\beta_2(\text{çalışan})+\beta_3(\text{toplum})+\beta_4(\text{enerji})+\beta_5(\text{ürün})+\varepsilon \quad (2)$$

$$\text{Kaldıraç oranı}=\alpha_0+\beta_1(\text{çevre})+\beta_2(\text{çalışan})+\beta_3(\text{toplum})+\beta_4(\text{enerji})+\beta_5(\text{ürün})+\varepsilon \quad (3)$$

$$\text{Aktif karlılığı}=\alpha_0+\beta_1(\text{çevre})+\beta_2(\text{çalışan})+\beta_3(\text{toplum})+\beta_4(\text{enerji})+\beta_5(\text{ürün})+\varepsilon \quad (4)$$

$$\text{Öz kaynak karlılığı}=\alpha_0+\beta_1(\text{çevre})+\beta_2(\text{çalışan})+\beta_3(\text{toplum})+\beta_4(\text{enerji})+\beta_5(\text{ürün})+\varepsilon \quad (5)$$

$$\text{PD/DD}=\alpha_0+\beta_1(\text{çevre})+\beta_2(\text{çalışan})+\beta_3(\text{toplum})+\beta_4(\text{enerji})+\beta_5(\text{ürün})+\varepsilon \quad (6)$$

$$\text{F/K}=\alpha_0+\beta_1(\text{çevre})+\beta_2(\text{çalışan})+\beta_3(\text{toplum})+\beta_4(\text{enerji})+\beta_5(\text{ürün})+\varepsilon \quad (7)$$

Regresyon analizi sosyal bilimlerde en çok kullanılan teknikler arasında yer almakla beraber varsayımlarının gerçekleşmediği durumlarda doğru sonuçlar vermemektedir (Sipahi vd., 2010:155).Varsayımların bir kısmı regresyon öncesinde bir kısmı ise sonrasında kontrol edilmektedir. Çok değişkenli regresyon öncesinde bağımlı ve bağımsız değişkenlerin arasındaki ilişkinin doğrusallığını görmek için korelasyon analizinden yararlanılmıştır. Çoklu bağıntı da bağımsız değişkenler arasındaki korelasyon ile incelenmiştir. Bazı bağımsız değişkenler arasında çoklu bağıntının olduğu görülmektedir. Çoklu bağıntının olmadığı değişkenler modele dâhil edilmiştir. Bununla birlikte çoklu bağıntının olmadığından emin olmak adına VIF (varyans büyütme faktörü) değerlerine de bakılmıştır, Modele dâhil edilen değişkenler için bu değerler 10 değerinden küçük olduğundan çoklu bağıntı olmadığı düşünülmektedir. Çoklu bağıntı ortadan kaldırılarak oluşturulan modeller aşağıdaki gibidir.

$$\text{Brüt satışlar}=\alpha_0+\beta_1(\text{çevre})+\beta_2(\text{çalışan})+\beta_3(\text{enerji})+\beta_4(\text{ürün})+\varepsilon \quad (8)$$

$$\text{Toplam aktifler}=\alpha_0+\beta_1(\text{çevre})+\beta_2(\text{çalışan})+\beta_3(\text{enerji})+\beta_4(\text{ürün})+\varepsilon \quad (9)$$

$$\text{Kaldıraç oranı}=\alpha_0+\beta_1(\text{çevre})+\beta_2(\text{çalışan})+\beta_3(\text{enerji})+\beta_4(\text{ürün})+\varepsilon \quad (10)$$

$$\text{Aktif karlılığı}=\alpha_0+\beta_1(\text{çevre})+\beta_2(\text{çalışan})+\beta_3(\text{enerji})+\beta_4(\text{ürün})+\varepsilon \quad (11)$$

$$\text{Öz kaynak karlılığı}=\alpha_0+\beta_1(\text{çevre})+\beta_2(\text{çalışan})+\beta_3(\text{enerji})+\beta_4(\text{ürün})+\varepsilon \quad (12)$$

$$\text{PD/DD}=\alpha_0+\beta_1(\text{çevre})+\beta_2(\text{çalışan})+\beta_3(\text{enerji})+\beta_4(\text{ürün})+\varepsilon \quad (13)$$

$$\text{F/K}=\alpha_0+\beta_1(\text{çevre})+\beta_2(\text{çalışan})+\beta_3(\text{enerji})+\beta_4(\text{ürün})+\varepsilon \quad (14)$$

Çok değişkenli regresyon analizleri sonucunda, işletmelerin sürdürülebilirlik performans göstergelerine yönelik açıkladıkları bilgi düzeyinin işletmenin finansal performans göstergeleri olarak ele alınan brüt satışlar (8) ($p>,05$), toplam aktifler (9) ($p>,05$), kaldıraç oranı (10) ($p>,05$), aktif karlılığı (11) ($p>,05$), öz kaynak karlılığı (12) ($p>,05$), PD/DD (13) ($p>,05$), F/K oranı (14) ($p>,05$) üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre, H1 hipotezi ret edilir.

İşletmelerin finansal performans göstergelerinin işletmelerin sürdürülebilirlik performans göstergeleri üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla aşağıdaki model oluşturularak çok değişkenli regresyon analizi yapılmıştır.

$$\text{Sürdürülebilirlik Skoru}=\alpha_0+\beta_1(\text{brüt satışlar})+\beta_2(\text{toplam aktifler})+\beta_3(\text{kaldıraç oranı})+\beta_4(\text{PD/DD})+\beta_5(\text{öz kaynak karlılığı})+\beta_6(\text{aktif karlılığı})+\beta_7(\text{F/K})+\varepsilon \quad (15)$$

Çok değişkenli regresyon (15) öncesinde bağımlı ve bağımsız değişkenlerin arasındaki ilişkinin doğrusallığını görmek için korelasyon analizinden yararlanılmıştır. Çoklu bağıntı da bağımsız değişkenler arasındaki korelasyon ile incelenmiştir. 4 bağımsız değişken arasında çoklu bağıntının olmadığı görülmektedir. Bununla birlikte çoklu bağıntının olmadığından emin olmak adına VIF (varyans büyütme faktörü) değerlerine de bakılmıştır, 4 değişken için bu değerler 10 değerinden küçük olduğundan çoklu bağıntı olmadığı düşünülmektedir. Tablo 1'den de görüleceği gibi aralarında pozitif ya da negatif yönlü ilişki bulunan değişkenler çok değişkenli regresyon analizine dâhil edilmemiştir. Çok değişkenli regresyon analizleri yapıldıktan sonra hata terimleri

incelenmiştir. Hata terimlerinin normale yakın dağıldığı, eşvaryanslılık problemi olmadığı tespit edilmiştir. Çoklu bağıntı ortadan kaldırıldıktan sonra modeller şu şekilde oluşturulmuştur.

$$\text{Sürdürülebilirlik Skoru} = \alpha_0 + \beta_1(\text{brüt satışlar}) + \beta_2(\text{toplam aktifler}) + \beta_3(\text{kaldıraç oranı}) + \beta_4(F/K) + \varepsilon$$

(16)

$$\text{Sürdürülebilirlik Skoru} = \alpha_0 + \beta_1(\text{brüt satışlar}) + \beta_2(\text{toplam aktifler}) + \beta_3(PD/DD) + \beta_4(\text{aktif karlılığı}) + \varepsilon$$

(17)

Çok değişkenli regresyon analizi sonuçlarına göre, sürdürülebilirlik skorunun (16) bağımlı, brüt satışlar, toplam aktifler, kaldıraç oranı, F/K oranının bağımsız değişkenler olarak ele alındığı modelde ($p > ,05$) anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır. Sürdürülebilirlik skorunun (17) brüt satışlar, toplam aktifler, PD/DD, aktif karlılığı değişkenleri arasında ise ($p < ,05$) anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Finansal performans düzeyini oluşturan 4 değişkenin sürdürülebilirlik skorundaki değişimin %70'ini açıkladığı görülmektedir ($R = ,724$; $R^2 = ,705$). Değişkenler açısından standart hata değerlerine bakıldığında, değişkenlerin ortalamaya yakın bir dağılım gösterdiği görülmektedir. Çok değişkenli regresyon analizi sonucuna göre elde edilen matematiksel model şöyledir:

$$\text{Sürdürülebilirlik Skoru} = 0,184 + 0,231 \text{ brüt satışlar} + 0,373 \text{ toplam aktifler} + ,216 \text{ piyasa değeri/defter değeri} + 0,333 \text{ aktif karlılığı} + \varepsilon$$

(18)

Matematiksel modelden (18) görülebileceği gibi sabit terim 0,184 bulunmuştur. Bunun anlamı diğer değişkenler sıfır bile olsa işletmelerin sürdürülebilirlik skorlarının 0,184 olacağıdır. Toplam aktifler değişkenindeki bir birimlik artış, sürdürülebilirlik skorunu 0,373 birim artırmaktadır. Finansal performans düzeyini belirleyen değişkenlerden toplam aktifler sürdürülebilirlik skorunu açıklayan en önemli değişkendir. H_2 hipotezinin kısmen kabul edildiği söylenebilir.

7. Sonuç ve Öneriler

Yeşil paradigma, tüm organizasyonel paydaşlar için dünya çapında yaşam kalitesini artırma ve sürdürülebilir ekonomik gelişme yaratmayı amaçlamaktadır (Shrivastava, 1995:130). Yeşil paradigmanın günümüzde hâkim hale gelmesi ve tüketiciler ile birlikte toplumsal açıdan bilinç düzeyinin artmasıyla birlikte, işletmelerden talep edilenlerde değişiklik göstermektedir. İşletmeler çevreye duyarlı stratejiler belirleyerek, "yeşil" kavramını bünyelerinde içselleştirmesi gerektiği gerçeği ile karşı karşıyadırlar. Bir işletmenin yeşil bir işletme olarak tanımlanabilmesindeki en önemli kavramlardan biri "**sürdürülebilirlik**" için çaba göstermesidir. Yapılan analiz sonucunda, sürdürülebilirlik skorunun, finansal etkinlik düzeyi değişkenleri tarafından farklı seviyelerde açıklandığı tespit edilmiştir. Finansal etkinlik düzeyini belirleyen değişkenlerden toplam aktiflerin, sürdürülebilirlik skorunu açıklayan en önemli değişken olduğu görülmektedir. İşletmelerin finansal etkinlik düzeyini oluşturan değişkenlerde bir artış gerçekleştiğinde, bunun sürdürülebilirlik skoru üzerinde olumlu etki yaptığı görülmektedir.

Çalışma sonuçları açısından değerlendirildiğinde, işletme yönetimleri sosyal ve çevresel sorumluluklarını finansal başarıları ile ne kadar kuvvetli bir şekilde ilişkilendirebilirlerse; çevresel kaygıları önemseyerek maliyet tasarrufları üzerine yoğunlaşabilirler, paydaşlarının düşüncelerini dikkate alarak kurumsal itibarlarını geliştirebilirler, insan kaynaklarını yönetme kapasitelerini artırabilirler, riskleri önceden görüp yönetebilirler ve işletmelerin yenilik yapma kapasitelerini artırarak işletme değeri üzerinde önemli düzeylerde etkiler yaratarak firma değerini artırabilirler.

Yapılan analiz çerçevesinde sürdürülebilirlik endeksinde yer alan işletmelerin büyük çoğunluğu ürünlere ait bilgiler ve çevresel bilgiler konusunda istenen düzeye gelememişlerdir bu bölümlerin az açıklanan bilgi alanları olduğu görülmektedir. Çalışanlarla ilgili bilgilerin olduğu bölüm ise en fazla açıklanan bilgi alanı olmuştur. Kurumsal Sosyal Sorumluluk bilgilendirmesi raporları bir bütün halinde değerlendirildiğinde mutlaka bu kısımlarda da işletmelerin paydaşlarını daha bilgilendirici açıklamalar yapmaları gerektiği düşünülmektedir.

İşletmelerin gerçekleştirmiş oldukları faaliyetlerinin ve bunların ekonomik, çevresel ve sosyal etkilerinin görünürlüğünün artması, ulusal ve uluslararası sermaye piyasalarından daha uygun finansman koşullarına ulaşabilme imkanı, paydaşların da artık daha fazla talepkar olmaları nedeniyle sürdürülebilirlik raporlarının hazırlanması ve geliştirilmesi sadece sürdürülebilirlik endeksi değil BİST'ekote olan tüm işletmeler açısından zorunlu hale getirilmelidir. Çalışmaya BİST Sürdürülebilirlik Endeksi'ndeki tüm işletmeler dâhil edilerek daha kapsamlı hale getirilebilir. Finansal etkinlik düzeyini açıklayan farklı değişkenler ele alınabilir. Sürdürülebilirlik skorunu oluşturan çalışma kapsamı dışındaki farklı alt değişkenler ile finansal etkinlik düzeyi arasındaki ilişki daha sonraki çalışmalarda ele alınabilir.

Kaynakça

- Akatay, A. ve Aslan, Ş. (2008). Yeşil Yönetim ve İşletmeleri ISO 14001 Sertifikası Almaya Yönelten Faktörler. *D.E.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(1), 313-339.
- Akgül, U. (2010).Sürdürülebilir Kalkınma: Uygulamalı Antropolojinin Eylem Alanı. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Antropoloji Dergisi*, 24, 133-164.
- Aksu, C. (2011).*Sürdürülebilir Kalkınma ve Çevre*. Güney Ege Kalkınma Ajansı, 33.
- Alagöz, M. (2007). Sürdürülebilir Kalkınmada Çevre Faktörü: Teorik Bir Bakış. *Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi*, ISSN:1694-528X, 11, 1-12.
- Alexander, G. J. ve Buchholz, R. A. (1978). Corporate Social Responsibility and Stock Market Performance. *Academy of Management Journal*, 21(3), 479-486.
- Allouche, J. ve Laroche, P. (2005). A Meta-Analytical Investigation of The Relationship Between Corporate Social and Financial Performance. *Revue de Gestion des Ressources Humaines*, 57, 18-41.
- Ameer, R. ve Othman, R. (2012). Sustainability Practices and Corporate Financial Performance: A Study Based on the Top Global Corporations. *J Bus Ethics*, 108, 61-79.
- Ay, C. ve Ecevit, Z. (2005). Çevre Bilinçli Tüketiciler. *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi*, 10, 238-263.
- Bansal, P. ve Roth, K. (2000). Why Companies Go Green: A Model of Ecological Responsiveness. *The Academy of Management Journal*, 43(4), 717-736.
- Belu, C. (2009). Ranking Corporations Based on Sustainable and Socially Responsible Practices: A Data Envelopment Analysis (DEA) Approach. *Sustainable Development*, 17, 257-268.
- BİST. (2018). Sürdürülebilirlik Endeksi. Erişim Adresi <http://www.borsaistanbul.com/endeksler/bist-pay-endeksleri/surdurulebilirlik-endeksi>
- Düren, Z. (2002). *2000'li Yıllarda Yönetim* (2. Baskı). İstanbul: Alfa/Aktüel Kitabevi.
- Düzer, M. ve Önce, S. (2018). Sürdürülebilirlik Performans Göstergelerine İlişkin Açıklamaların Finansal Performans Üzerine Etkisi: BİST'te Bir Uygulama. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 11(1),93-118.
- Elliot, B. ve Elliot, J. (2011). *Financial Accounting and Reporting*, Enlendi: PrenticeHall.
- Entrepreneur Press ve Mintzer, R. (2009). *Start Your Own Green Business: Your Step-By-Step Guide to Success*. Entrepreneur Press.
- Friedman, M. (1970). The Social Responsibility of Business is to Increase its Profits. *New York Times Magazine*, Eylül 13, 122-126.
- Gray, R. (2001). Thirty Years of Social Accounting, Reporting and Auditing: What (If anything) Have We Learnt?. *Business Ethics: A European Review*, 10(1), 9-15.

- Gray, R. (2006). Social, Environmental and Sustainability Reporting and Organisational Value Creation? Whose Value? Whose Creation?. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 19(6), 793-819.
- Hahn, T. ve Scheermesser, M. (2006). Approaches to Corporate Sustainability Among German Companies. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, Published Online 15 February, in Wiley InterScience, 150-165.
- Hedberg, C.-J. ve Malmborg, F.V. (2003). The Global Reporting Initiative and Corporate Sustainability Reporting In Swedish Companies. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 10, 153-164.
- Ho, L.-C.J. ve Taylor, M.E. (2007). An Empirical Analysis of Triple Bottom-Line Reporting and Its Determinants: Evidence From the United States and Japan. *Journal of International Financial Management and Accounting*, 18(2), 123-150.
- Hosain, M.S ve Rahman, M.S. (2016). Green Human Resource Management: A Theoretical Overview. *IOSR Journal of Business and Management*, 18(6), 54-59.
- ICAEW. (2013). Business Models in Accounting: The Theory of The Firm And Financial Reporting Information for Better Markets Initiative. Erişim Adresi <https://www.icaew.com/media/corporate/files/technical/financialreporting/information-for-better-markets/bmia-published-report.ashx>
- Kaypak, Ş. (2011). Küreselleşme Sürecinde Sürdürülebilir Bir Kalkınma İçin Sürdürülebilir Bir Çevre. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 13(20), 19-33.
- Khasharmeh, H. A. ve Desoky A. M. (2013). On-line Corporate Social Responsibility Disclosures: The Case of the Gulf Cooperation Council (GCC) Countries. *Global Review of Accounting and Finance*, 4(2), 39-64.
- Kristensen, K. ve Westlund, A. (2003). Valid and Reliable Measurements for Sustainable Non-Financial Reporting. *Total Quality Management and Business Excellence*, 14(2), 161-170.
- Lopez, M.V., Garcia, A. ve Rodriguez, L. (2007). Sustainable development and corporate performance: A study based on the Dow Jones Sustainability Index. *Journal of Business Ethics*, 75, 285-300.
- Madorran, C. ve Garcia, T. (2016). Corporate Social Responsibility and Financial Performance: The Spanish Case. *Revista De Administração De Empresas*, 56(1), 20-28.
- Marimon, F. Alonso-Almeida, M. Rodriguez, M. ve Alejandro, K.A. (2012). The World wide Diffusion of the Global Reporting Initiative: What is the Point?. *Journal of Cleaner Production*, 33, 132-144.
- Masca, M. (2009). Sürdürülebilir Kalkınma: Kalkınma Ve Doğa arasında Denge Arayışları. *Uluslararası Davraz Kongresi*, 195-206, Isparta.
- Nemli, E. (2001). Çevreye Duyarlı Yönetim Anlayışı. *İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 23(24), 211-224.
- Özkaya, B. (2010). İşletmelerin Sosyal Sorumluluk Anlayışının Uzantısı Olarak Yeşil Pazarlama Bağlamında Yeşil Reklamları. *Öneri*, 9(34), 247-258.
- Özmehmet, E. (2008). Dünyada ve Türkiye Sürdürülebilir Kalkınma Yaklaşımları. *Journal of Yaşar University*, 3(12), 1853-1876.
- Perrini, F. ve Tencati, A. (2006). Sustainability and Stakeholder Management: the Need for New Corporate Performance Evaluation and Reporting Systems. *Business Strategy and the Environment*, 15, 296-308.

- Peters, R. ve Mullen, M.R. (2007). Some Evidence of the Cumulative Effects of Corporate Social Responsibility on Financial Performance. *The Journal of Global Business Issues*, 3(1), 1-14.
- Rani, S. ve Mishra, K. (2014). Green HRM: Practices and Strategic Implementation in the Organizations. *International Journal on Recent and Innovation Trends in Computing and Communication*, 2(11), 3363-3369.
- Rouf, M. (2011). Corporate Characteristics, Governance Attributes and the Extent of Voluntary Disclosure in Bangladesh. *African Journal of Business Management*, 5(19), 7836-7845.
- Schaltegger, S. ve Burrit, R.L. (2010). Sustainability Accounting for Companies: Catchphrase or Decision Support for Business Leaders? *Journal of World Business*, 45, 375-384.
- Seman, N.A.A., Zaukan, N., Jusoh, A., Arif, M.S.M. ve Saman, M.Z. M. (2012). The Relationship of Green Supply Chain Management and Green Innovation Concept. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 57,453-457.
- Shrivastava, P. (1995). Ecocentric Management for a Risk Society. *The Academy of Management Review*, 20(1), 118-137.
- Signitzer, B. ve Prexl, A. (2007). Corporate Sustainability Communications: Aspects of Theory and Professionalization. *Journal of Public Relations Research*, 20(1),1-19.
- Sipahi, B., Yurtkoru, E. S. ve Çinko, M. (2010). *Sosyal Bilimlerde SPSS'le Veri Analizi*(3.Baskı). İstanbul: Beta Basım Yayım.
- Sridhar, K. (2011). Is the Triple Bottom Line a Restrictive Framework for Non-Financial Reporting. *Asian Journal of Business Ethics*, 1, 77-91.
- Tıraş, H. H.(2014). Sürdürülebilir Kalkınma ve Çevre: Teorik Bir İnceleme. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(2),57-73.
- Toros, A., Ulusoy, M. ve Ergöçmen, B. (1997). *Ulusal Çevre Eylem Planı, Nüfus ve Çevre*. Devlet Planlama Teşkilatı.
- Uçma Uysal, T. ve Yazıcı, N. (2016). Bir Rekabet Aracı Olarak Sürdürülebilirlik Raporlaması ve Dış Güvence Gerekliliği. *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 8(2), 121-126.
- Ullman, A. (1985). Data in Search of a Theory: A Critical Examination of The Relationships Among Social Performance, Social Disclosure and Economic Performance of U.S. Firms. *Academy of Management Review*, 10(3), 540-557.

GREEN APPROACHES AND THE RISE OF SUSTAINABILITY: WHY DOES ENTERPRISES GIVE IMPORTANCE TO SUSTAINABILITY REPORTS?

Extended Abstract

Aim:Being green is one of the important factors that creates competitive advantage for businesses. The aim of working in this context is to emphasize the importance of green approach and sustainability and to answer the question of why sustainability reports are prepared by the enterprises. In order to be able to access the purpose of the work, the enterprises that prepared the sustainability report in the application part benefited from it. Despite the developing and increasing importance of sustainability concept and reporting, there have been various explanations of the companies that have been established in our country within this scope and have not succeeded in entering the sustainability index, by trying to measure the relationship between information levels and financial performances in sustainability reporting.

Method(s):SPSS 18.0 statistical program was used in the analysis of the data. Sustainability reports and disclosure index scores were derived from sustainability reports from the official websites of the inspectors. This variable is called the sustainability scores. Financial performance ratios were obtained from the Finnet Financial Analysis program. The averages of the data of the variables used for the period of 2015-2016 were used in the analysis. Sustainability information levels of the entities covered by this index from the last three years are determined by the sustainability reports disclosure index (environmental information, employee information, community and others, energy, products) prepared by Rouf, 2011, and financial performances are represented by asset profitability ratios, leverage ratios representing firm risk, and firm size were measured with sales quantities and analyzed using multivariate regression and correlation method. Several hypotheses have been taken into consideration during previous studies.

Findings:As a result of the multivariable regression analyzes, the level of knowledge that the firms disclose about the sustainability performance indicators is the gross sales ($p > 05$), total assets ($p > 05$), leverage ratio ($p > 05$), return on equity ($p > 05$), market to book value ratio ($p > 05$) and P / E ratio ($p > 05$). According to these results, the H1 hypothesis is rejected. In order to determine the effect of financial performance indicators of enterprises on sustainability performance indicators of enterprises, multivariate regression analysis was made by creating the following model.

Sustainability Score = $\alpha_0 + \beta_1$ (gross sales) + β_2 (total assets) + β_3 (leverage ratio) + β_4 (market to book value ratio) + β_5 (return on equity) + β_6

According to the results of multivariable regression analysis, no significant relationship was found between the model in which the sustainability score was considered as independent variables, dependent, gross sales, total assets, leverage ratio, P / E ratio ($p > 05$). There is a significant relationship between sustainability score and gross sales, total assets, market to book value ratio, asset profitability variables ($p < 0.05$). The four variables that constitute the financial performance level reveal 70% of the change in the sustainability score ($R = 0.724$; $R^2 = 0.705$). The most important variable that describes the total assets sustainability score from the variables that determine the financial performance level. It can be said that the H2 hypothesis is partially accepted.

Conclusion:Within the framework of the analysis carried out, the majority of the enterprises in the sustainability index are not able to reach the required level of information on products and environmental information. These sections appear to be little-known areas of information. The section with information about employees has become the most exposed area of information. When the reports on Corporate Social Responsibility information are evaluated as a whole, it is absolutely necessary for them to make more informative explanations of the stakeholders of the enterprises. The preparation and development of sustainability reports is not merely a sustainability index, as businesses have increased visibility of their activities and their economic,

environmental and social impacts, have more favorable financing conditions from national and international capital markets, and stakeholders are now more demanding. It must be made compulsory. All businesses in the BIST Sustainability Index can be made more comprehensive by including them in the study. Different variables that explain the level of financial efficiency can be considered. The relationship between the level of financial efficiency and the sub-variables that make up the sustainability score, information about employees, the society and others, energy, products) can be addressed in further studies.